

Höglitarlandet Sverige – när man vågar lita på främlingar

Berättelse

Om du rör dig i en svensk stad kan du få syn på något som förvånar många nyanlända: en barnvagn som står ensam utanför ett kafé, medan föräldern sitter inne och fikar. På landsbygden kan du i stället möta en liten obevakad gårdsbutik, där någon säljer ägg eller bär och kunden lägger pengarna i en låda utan att någon vaktar. Detta är vanliga exempel på det forskarna kallar social tillit, eller mellanmännisklig tillit. Med det menas att man litar på de flesta andra människor man möter – alltså på folk man inte känner, inte bara på familj och vänner. (Sådana vardagsbilder är dock just exempel och iakttagelser, inte mätningar.)

Tilliten i Sverige är väl undersökt. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har mätt den i en mätserie som startade i mitten av 1990-talet, vilket är en av de längsta i världen. Resultaten visar att den genomsnittliga tilliten är hög. Därför beskriver forskarna Bo Rothstein och Sören Holmberg Sverige som ett "höglitarland". Tillsammans med de andra nordiska länderna ligger Sverige bland de länder där flest personer säger att man kan lita på andra. I undersökningen 2014 var andelen så kallade höglitare den högsta som dittills uppmätts: 61 procent. Tilliten har också varit ganska stabil över tid – år 1996 var andelen höglitare 58 procent, alltså nära nivån långt senare.

Det är dock viktigt att förstå att en hög siffra är ett genomsnitt. Det betyder inte att alla litar på alla, eller att man aldrig blir lurad. Tilliten är inte jämnt fördelad. Enligt forskningen litar yngre personer, personer med kortare utbildning, arbetare och personer födda utanför Norden i något lägre grad på andra. I vissa av dessa grupper är andelen höglitare omkring 45 procent, mot ett snitt på drygt 56 procent. Tilliten ser alltså olika ut i olika grupper.

Varför är då tilliten hög? Det finns inget säkert svar. En vanlig förklaring är att Sverige har förhållandevis små skillnader mellan människor, låg korruption och en utbyggd välfärd. Men detta är möjliga förklaringar som är omdiskuterade bland forskare, så man bör vara försiktig och inte se dem som fastställda orsaker. En intressant studie från Göteborgs universitet har dessutom funnit att en mer mångkulturell befolkning i ett område inte i sig verkar ha sänkt tilliten – ett resultat som är omdiskuterat men ofta citerat.

Också staten talar om tillit. År 2016 tillsatte regeringen en så kallad Tillitsdelegation, som skulle utveckla mer "tillitsbaserad styrning" i offentlig sektor (redovisat i utredningarna SOU 2018:47 och SOU 2019:43). Inom forskningen ses hög tillit ofta som ett slags "socialt kapital" – något som kan göra det lättare för samhället, ekonomin och välfärden att fungera. Begreppet "tillitssamhället" är dock inget officiellt eller lagstadgat ord, utan ett populärt uttryck nära forskningen.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
nyanländ	en person som nyss har kommit till ett land
social tillit	att man litar på de flesta andra människor man möter
obevakad	utan någon som passar eller vaktar
mätserie	mätningar som görs på samma sätt under många år
höglitare	en person som litar mycket på andra människor
genomsnitt	ett medelvärde för många personer
höglitarland	ett land där den uppmätta tilliten är hög
korruption	när makt eller pengar används på ett ohederligt sätt
omdiskuterad	något som man diskuterar och inte är överens om
socialt kapital	tillit och kontakter som hjälper ett samhälle att fungera

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad menas med social tillit i texten?
  1. Att man litar på sin familj och sina närmaste vänner.
  2. Att man litar på de flesta människor man möter, även sådana man inte känner.
  3. Att man bara litar på myndigheter.
2. Varför kallar forskarna Sverige ett "höglitarland"?
  1. För att alla i Sverige litar på alla.
  2. För att den genomsnittliga tilliten är hög, och Sverige ligger bland länderna med flest som litar på andra.
  3. För att Sverige har flest kaféer i världen.
3. Vad säger texten om varför tilliten är hög i Sverige?
  1. Forskarna vet säkert exakt varför.
  2. Det finns vanliga förklaringar, men de är omdiskuterade och inte fastställda.
  3. Det beror helt säkert bara på välfärden.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. SOM-institutets mätserie startade i mitten av 1990-talet.
  2. Tilliten är exakt lika hög i alla grupper i Sverige.
  3. Den höga tilliten betyder att man aldrig blir lurad i Sverige.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. År 2014 var andelen höglitare 61 procent, den högsta som dittills uppmätts.
  2. Regeringen tillsatte en Tillitsdelegation 2016.
  3. "Tillitssamhället" är ett officiellt och lagstadgat begrepp.
6. Texten säger att en hög tillitssiffra är ett "genomsnitt". Förklara med egna ord varför det är viktigt att komma ihåg det.
7. Varför skriver texten "en vanlig förklaring är" och "omdiskuterade" när den berättar varför tilliten är hög? Vad vill texten visa med de orden?
8. Texten tar upp barnvagnen och den obevakade gårdsbutiken men kallar dem "exempel och iakttagelser, inte mätningar". Varför är det viktigt att skilja på ett vardagsexempel och en mätning?

Facit

1. Att man litar på de flesta människor man möter, även sådana man inte känner.
1. För att den genomsnittliga tilliten är hög, och Sverige ligger bland länderna med flest som litar på andra.
1. Det finns vanliga förklaringar, men de är omdiskuterade och inte fastställda.
1. ja b) nej (tilliten är i något lägre grad i vissa grupper, t.ex. yngre och personer med kortare utbildning) c) nej (en hög siffra är ett genomsnitt; man kan bli lurad också i Sverige)
1. ja b) ja c) nej (texten säger att det inte är ett officiellt eller lagstadgat begrepp, utan ett populärt uttryck nära forskningen)
- Exempel på svar: Ett genomsnitt är ett medelvärde för många. Det betyder inte att alla litar på alla. Vissa grupper har lägre tillit, och man kan bli lurad även i Sverige. Därför ska man inte tro att den höga siffran gäller varje enskild person.
- Exempel på svar: Texten vill visa att förklaringarna inte är säkra, bevisade orsaker. Forskarna diskuterar dem och är inte överens, så texten är försiktig i stället för att påstå en sanning.
- Exempel på svar: Ett vardagsexempel, som barnvagnen, är en enskild iakttagelse som inte bevisar något allmänt. En mätning, som SOM-institutets, samlar in svar från många människor på ett systematiskt sätt och säger något om genomsnittet.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att öva på att läsa statistik och samhällsbegrepp samt att markera osäkerhet i språket (“en vanlig förklaring är”, “omdiskuterade”). Tema: värderingar och sociala koder. Fråga 6, 7 och 8 är inferensfrågor om genomsnitt, försiktig formulering respektive skillnaden mellan anekdot och mätning. Eftersom ämnet kan upplevas som känsligt, betona att texten beskriver uppmätt tillit (ett genomsnitt knutet till specifika år, t.ex. 2014: 61 procent) och inte påstår något om enskilda personer eller grupper. Låt gärna eleverna jämföra med tillit till främlingar och myndigheter i sina egna länder, utan att rangordna länder.

Diskussionsfrågor

- Texten beskriver social tillit som att lita på människor man inte känner. Hur är det där du kommer ifrån – litar man lätt på främlingar, och i vilka situationer?
- Vad tror du behövs för att människor ska våga lita på varandra och på myndigheter? Ge exempel.
- Texten säger att tilliten är ojämnt fördelad och varierar mellan grupper. Varför är det viktigt att inte säga “svenskar litar på varandra” utan hellre “i genomsnitt är tilliten hög”?

- **Skriv (5 meningar):** Beskriv en situation där tillit är viktig i vardagen, till exempel på jobbet, i skolan eller i grannskapet. Vad händer om tilliten finns, och vad händer om den saknas?

Källor och faktagranskning

- SOM-institutet, Göteborgs universitet – Social tillit i höglitarlandet Sverige (Bo Rothstein & Sören Holmberg, 2022): <https://www.gu.se/som-institutet/social-tillit-i-hoglitlarlandet-sverige>
- Rothstein & Holmberg – Social tillit i höglitarlandet Sverige, fullständig rapport (PDF, Göteborgs universitet 2022): <https://www.gu.se/sites/default/files/2022-12/Social%20tillit%20i%20h%C3%B6glitarlandet%20Sverige.pdf>
- Regeringen.se – SOU 2018:47 Med tillit växer handlingsutrymmet (Tillitsdelegationen): <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/06/sou-201847/>
- Göteborgs universitet – nyhet: Mångkultur påverkar inte den svenska tilliten: <https://www.gu.se/nyheter/mangkultur-paverkar-inte-den-svenska-tilliten>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Mellanmänsklig (social) tillit betyder att man litar på de flesta andra människor man möter, inte bara på familj och vänner. Den mäts i Sverige av SOM-institutet vid Göteborgs universitet, i en mätserie som startade i mitten av 1990-talet och är en av de längsta i världen. Sverige brukar i forskningen kallas ett "höglitarland"; tillsammans med de andra nordiska länderna ligger Sverige bland de länder i världen där flest personer säger att man kan lita på andra. I SOM-undersökningen 2014 var andelen höglitare den högsta som dittills uppmätts: 61 procent (mellanlitare 27 procent, låglitare 10 procent). Tilliten har varit ganska stabil över tid: år 1996 var andelen höglitare 58 procent och andelen låglitare 9 procent. Tilliten är dock inte jämnt fördelad – enligt forskningen litar yngre personer, personer med kortare utbildning, arbetare och personer födda utanför Norden i något lägre grad på andra; i vissa av dessa grupper är andelen höglitare omkring 45 procent, mot ett snitt på drygt 56 procent. Forskare vid Göteborgs universitet har funnit att en mer mångkulturell befolkning i ett område inte i sig verkar ha sänkt den svenska tilliten – ett omdiskuterat men ofta citerat resultat. Också staten talar om tillit: regeringen tillsatte 2016 en så kallad Tillitsdelegation för att utveckla "tillitsbaserad styrning" i offentlig sektor (utredningarna SOU 2018:47 och SOU 2019:43). Hög mellanmänsklig tillit ses ofta som ett slags "socialt kapital", något som kan göra det lättare för samhället, ekonomin och välfärden att fungera. OSÄKERHETER OCH MYTER: "Tillitsamhället" är inte ett officiellt eller lagstadgat begrepp, utan ett populärt och forskningsnära uttryck – texterna beskriver det, de använder det inte som en officiell titel. Exakta procentsiffror gäller specifika år och undersökningar och varierar; årtal anges alltid (t.ex. 2014: 61 procent höglitare) och en enstaka siffra presenteras inte som en evig sanning. Generaliseringen "svenskar litar på varandra" undviks – tilliten är hög i genomsnitt men ojämnt fördelad, därför skrivs "många i Sverige" eller "i genomsnitt är tilliten hög, men inte i alla grupper". Förklaringar till varför tilliten är hög (jämlighet, välfärd, låg korruption) är omdiskuterade och presenteras försiktigt som möjliga förklaringar, inte fastställda orsaker. Vardagsexempel som obehagade gårdsbutiker och barnvagn utanför kaféer är vanliga illustrationer men är iakttagelser, inte statistik – de markeras som exempel, inte bevis.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.